

Xalqaro baholash dasturlari orqali o'quvchi yoshlarda innovatsion muhitni yaratish.

Jumayev Sanjar

Termiz davlat pedagogika instituti,
pedagogika nazariyasi va tarixi yo'nalishi
1-bosqich magistranti.

Annotatsiya: Ushbu maqolada xalqaro baholash dastur talablari, maktablarda amalga oshirilayotgan ishlar tahlili hamda rivojlangan davlatlarning dastur talablariga muvofiq tavsiyalari haqida fikr yuritilgan.

Tanqidiy fikrlashni oshirishga xizmat qiladigan metod va vositalar, ta'lim tizimida olib kirilayotgan yangi innovatsion texnologiyalar, fan dasturlarini ishlab chiqish haqida so'z yuritilgan.

Kalit so'zlar: Xalqaro baholash dasturlari, PISA, PIRLS, TIMSS, TALIS xorijiy tajribalar, ta'lim sifatini baholash milliy markazi, kasbiy kompetentlik, o'qish savodxonligi, tushunish darajasi.

Creating an innovative environment for students through international evaluation programs.

Jumayev Sanjar

Termiz State Pedagogical Institute, 1st stage master's student of Pedagogical Theory and History.

Abstract: In this article, international assessment program requirements, analysis of the work carried out in schools and developed countries recommendations are made in accordance with the program requirements.

Methods and tools that serve to increase critical thinking, new innovative technologies introduced in the educational system, and the development of science programs were discussed.

Keywords: international assessment programs, PISA, PIRLS, TIMSS, TALIS

foreign experiences, national center for evaluation of the quality of education, professional competence, reading literacy, level of understanding.

Kirish (Introduction). Mamlakatimiz innovatsion taraqqiyot yo'lida shiddat bilan rivojlanib borayotgan bir davrda kelajagimiz davomchilari bo'lgan yoshlarning ijodiy g'oyalari va ijodkorligini har tomonlama qo'llab-quvvatlash, ularning bilim, ko'nikma va malakalarini shakllantirish hamda ilg'or xorijiy tajribalar, xalqaro mezon va talablar asosida baholash tizimini takomillashtirish, shu yo'lda xalqaro tajribalarni o'rganish, mavjud tizimni har tomonlama qiyosiy tahlil qilish, tegishli yo'nalishdagi xalqaro va xorijiy tashkilotlar, ilmiy tadqiqot muassasalari bilan yaqindan hamkorlik qilish muhim ahamiyatga egadir. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019-yil 29-apreldagi «O'zbekiston Respublikasi Xalq ta'limi tizimini 2030-yilgacha rivojlantirish konsepsiyasini tasdiqlash to'g'risida»gi 5712-son Farmonida 2030-yilga kelib PISA xalqaro dasturi reytingida jahonning birinchi 30 ta ilg'or mamlakatlari qatoriga kirishiga erishish hamda xalq ta'limi tizimida ta'lim sifatini baholash sohasidagi xalqaro tadqiqotlarni tashkil etish asosida o'quvchilarning o'qish, matematika va tabiiy yo'nalishdagi fanlardan savodxonlik darajasini baholashga yo'naltirilgan ta'lim sifatini baholashning milliy tizimini yaratish vazifalari belgilangan.

O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining «Xalq ta'limi tizimida ta'lim sifatini baholash sohasidagi xalqaro tadqiqotlarni tashkil etish choratadbirlari to'g'risida» 2018-yil 8-dekabrda 997-sonli qarori bilan O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasi huzuridagi Ta'lim sifatini nazorat qilish davlat inspeksiyasi huzurida Ta'lim sifatini baholash bo'yicha xalqaro tadqiqotlarni amalga oshirish Milliy markazi tashkil etildi. Ta'lim sifati va samaradorligini oshirish yo'lida xorijiy ilg'or tajribalarni o'rganish, xalqaro standartlar talablarining joriy etilishi muhim ahamiyatga ega. Bu borada O'zbekiston Respublikasida qo'yilayotgan amaliy qadamlarga xalq ta'limi tizimida ta'lim sifatini baholash sohasidagi xalqaro tadqiqotlarning tashkil etilishi to'g'risida hukumat qarorining qabul qilinishi Ta'lim sohasidagi yutuqlarni baholash xalqaro assotsiatsiyasidek (IEA) nufuzli tashkilot bilan hamkorlik aloqalarining yo'lga qo'yilishini misol sifatida keltirish mumkin. Qariyb 60 yildan ko'proq vaqt mobaynida IEA tashkiloti ta'limni qiyosiy o'rganish sohasida yetakchi tashkilot bo'lib kelmoqda.

Mazkur tashkilot ta'lim tizimida davlat siyosati va amaliyotning ta'sirini chuqurroq o'rganish maqsadida ta'lim sohasida keng miqyosli tadqiqotlar olib boradi. Bu tadqiqotlar ta'lim jarayonlari va natijalarini ko'rib chiqib, ta'lim sifatiga ta'sir etuvchi o'zaro bog'liq omillarni qiyosiy tahlil qiladi.

1958-yildan buyon ushbu tashkilot ta'lim sohasiga oid ko'plab mavzular bo'yicha o'ttizdan ortiq qiyosiy tadqiqotlarini o'tkazdi. Jumladan, matematika va tabiiy fanlar (TIMSS), o'qish (PIRLS), fuqarolik va fuqarolik ta'limi (ICCS), kompyuter va axborot texnologiyalari bo'yicha savodxonlik (ICILS) kabi yo'nalishlarda o'quvchilarning bilim va ko'nikmalari, umuman olganda ta'lim olish jarayonida erishgan yutuqlarini baholab kelmoqda. O'zbekiston Respublikasining yaqin yillar davomida ishtirok etishiga tayyorgarlik ko'rish bo'yicha «Yo'l xaritasi» ishlab chiqildi, unga ko'ra, masalan; o'quvchilar mustaqil ta'lim olishlari uchun electron shakldagi ta'limni rivojlantirish, unda o'qish, matematika va tabiiy yo'nalishdagi fanlardan xalqaro tadqiqotlar bo'yicha savollar bazasini yaratish hamda boyitib borishda o'quvlar tashkil etish kabilar belgilangan. PISA testlarida ishtirok etayotgan davlatlar soni tobora ortib bormoqda. Bunda o'quvchilarning bilim sifati monitoring 5 ta yo'nalish bo'yicha aniqlanadi. O'qish savodxonligi, matematik savodxonlik, tabiiy-ilmiy savodxonlik, kompyuter savodxonligi va moliyaviy savodxonlik yo'nalishlarida o'quvchilarning bilim sifati aniqlanadi. O'zbekiston 2021-yilda 3 ta (o'qish savodxonligi, matematik savodxonlik, tabiiyilmiy savodxonlik) yo'nalish bo'yicha ishtiroki etishi ko'zda tutilmoqda.

PIRLS - Progress in International Reading and Literacy Study 4-sinf o'quvchilarining matnni o'qish va tushunish darajasini baholashga mo'ljallangan.

Mazkur xalqaro dastur boshlang'ich sinflarda tashkil etiladigan ta'lim-tarbiya jarayonida o'quvchilarning o'qilgan matnni tushunishi, uni sharhlashi va mustaqil hayotda to'g'ri qarorlar qabul qilishi orqali ta'limning keyingi bosqichida muvaffaqiyatli davom ettirishga zamin tayyorlaydi.

TIMSS – The Trends in International Mathematics and Science Study, matematika va tabiiy fanlarni o'zlashtirish sifatini xalqaro monitoring qilish va baholash tizimi hisoblanadi. Bu tadqiqot, dunyoning turli mamlakatlarida boshlang'ich maktabning 4-sinf va tayanch maktabning 8-sinf o'quvchilarining matematika va tabiiy fanlar bo'yicha

o'zlashtirish darajasini qiyosiy o'rganishni maqsad qilib qo'ygan. Olingan natijalarga muvofiq, har bir mamlakatning ta'lim tizimining o'ziga xos xususiyatlari va yutuqlari e'tirof etiladi.

TALIS – Teaching and Learning International Survey, turli mamlakatlarda tashkil etiladigan pedagogik jarayonlarning xalqaro qiyosiy tahliliga asoslangan tadqiqotdir. Bu tadqiqot, Xalqaro iqtisodiy hamkorlik va rivojlanish tashkiloti tomonidan ta'sis etilgan.

PISA – Programme for International Student Assessment, turli davlatlarda 15 yoshli o'quvchilarning savodxonligini (o'qish, matematika, tabiiy fanlar) va bilimlarini amaliyotda qo'llash qobiliyatini baholovchi dasturdir. Bu dastur har 3 yilda bir marotaba o'tkaziladi. Dastlab 1997-yilda ishlab chiqilgan va 2000-yilda birinchi marta qo'llanilgan.

Xulosa va Takliflar

Mazkur xalqaro baholash dasturlari Respublikamiz ta'lim tizimini mazmunan yangilash, innovatsion ta'lim muhitini yaratish va ta'lim sifatini oshirishni talab etadi. Shu maqsadda, quyidagi vazifalarni amalga oshirish zarurati paydo bo'lmoqda:

O'quv Materiallari va Topshiriqlarini Takomillashtirish:

PIRLS, TIMSS va PISA talablari asosida o'qish, o'zbek tili va adabiyoti, matematika va tabiiy fanlar bo'yicha o'quv va nostandart adaptiv topshiriqlarini shakllantirish.

O'quvchilarning mustaqil ish daftarlarini bosma shaklda va modulli o'qitish tizimiga asoslangan elektron variantini tayyorlash.

Axborot Texnologiyalari Vositasida Baholash Mexanizmlarini Ishlab Chiqish:

Axborot texnologiyalari vositasida baholash mexanizmini ishlab chiqish.

Pedagog Kadrlarning Kasbiy Kompetentligini Aniqlash va Oshirish:

Xalqaro baholash tizimi TALIS (Teaching and Learning International Survey) talablari asosida pedagog kadrlarning kasbiy kompetentligini aniqlash uchun kvalimetrik diagnostika anketa so'rovnomasini tayyorlash va onlayn tizimi vositasida aniqlash.

Ushbu takliflarni amalga oshirish orqali, ta'lim tizimimizni yanada rivojlantirish, sifatini oshirish va xalqaro standartlarga moslashtirish imkoniyatiga ega bo'lamiz.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019-yil 29-apreldagi «O'zbekiston Respublikasi Xalq ta'limi tizimini 2030-yilgacha rivojlantirish konsepsiyasini tasdiqlash to'g'risida»gi PF-5712-sonli farmoni.

2. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining "Xalq ta'limi tizimida ta'lim sifatini baholash sohasidagi xalqaro tadqiqotlarni tashkil etish chora-tadbirlari to'g'risida" 2018-yil 8-dekabrda 997-sonli qarori.

3. Ta'lim inspeksiyasi huzuridagi Ta'lim sifatini baholash bo'yicha xalqaro tadqiqotlarni amalga oshirish milliy markazi saytlari.

E-mail: markaz@tdi.uz

Veb-sayt: <http://www.markaz.tdi.uz/>

Telegram: <https://t.me/milliymarkaz>

4. M.F. Qurbonova, S.B. Qorayev, "Uzluksiz ta'limda o'quvchilarning o'quv-bilish kompetentsiyasini shakllantirish yo'llari" // Uzluksiz ta'lim, 2020. Maxsus son, 57-62 b.

5. Qurbonova Maftuna, Samaridin Korayev, "Problems and ways to improve student learning competencies in primary education" // Academic research in educational sciences, Tashkent, 2020. Volume 1, ISSUE 4, pp 795-801.

6. Norbotaev, Khoshbok, and Avazbek Juraev. "IMPROVING PRIMARY CLASS LESSONS BASED ON MEDIA TEACHING METHODOLOGY." World Bulletin of Social Sciences 16 (2022): 43-47.